

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

**Antimonopolní politika Úřadu pro ochranu hospodářské
soutěže a její realizace v ČR**

Bc. Brabencová Jana

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce se zabývá politikou ochrany hospodářské soutěže. Dále i jejím narušováním a ochranou.

Tato diplomová práce si klade za cíl analyzovat nejvýznamnější případy porušování hospodářské soutěže v České republice ve třech základních oblastech činnosti ÚOHS v období let 2005 – 2013 a popsání jejich vlivu na hospodářskou soutěž. Výstup práce je podložený výzkumnými otázkami, předloženými k zodpovězení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, které posloužily k rozřešení a potvrzení východisek analytické části práce. Teoretický základ ohledně dané problematiky včetně právní legislativy byl založen na shromáždění, nastudování a výběru poznatků z odborné české a cizojazyčné literatury a relevantních internetových zdrojích. V analytické části bylo využito komparativní metody a metody deskripce. Údaje potřebné pro analýzy byly čerpány z druhotných dat. V závěru vyplynuly výchovné efekty, které mají výši udělených pokut významný dopad na chování firem ve vybraných oblastech hospodářské soutěže. Ze stanovených výzkumných otázek bylo zjištěno, že první výzkumná otázka byla potvrzena a výše udělených pokut plní funkci preventivní a výchovnou. V případě druhé otázky se projevilo, že nejen že není pokuta dostatečně umravňující, ale tentýž subjekt zkouší i jiné nezákonné jednání.

Klíčová slova

Hospodářská soutěž, antimonopolní politika, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, soutěžitel, kartelové dohody, zneužívání dominantního postavení, společnost, správní řízení.

Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat nejvýznamnější případy porušování hospodářské soutěže v České republice ve třech základních oblastech činnosti ÚOHS, zabývajících se odborem dominance a vertikálních dohod, odborem kartelů a odborem fúzí nebo-li slučováním soutěžitelů v období let 2005 – 2013 a popsáním jejich vlivu na hospodářskou soutěž. Sekundárním cílem bylo sepsání teoretického základu ohledně dané problematiky, včetně právní legislativy. Mezi dílčí cíle patří seznámení s činností hospodářské soutěže, nástroji politiky a orgány ochrany hospodářské soutěže v EU. Dále vysvětlení poslání antimonopolního úřadu, charakterizování hospodářské soutěže v ČR a forem jejího zneužití. Dalším dílčím cílem je taktéž zmínění některých případů kooperace ÚOHS s Evropskou komisí a zaměření se na politiku ochrany hospodářské soutěže, na její fungování a realizaci v ČR. Součástí práce jsou dvě výzkumné otázky, které byly zaslány s prosbou o zodpovězení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Odpovědi na výzkumné otázky poslouží k rozřešení a potvrzení východisek analytické části práce. V závěru vyplynou výchovné efekty, které mají vyšší udělených pokut významný dopad na chování firem ve vybraných oblastech hospodářské soutěže.

Teoretický základ ohledně dané problematiky včetně právní legislativy byl založen na shromáždění, nastudování a výběru poznatků z odborné české a cizojazyčné literatury a relevantních internetových zdrojů. Ke zpracování kapitoly zaměřující se na ÚOHS byla použita data z oficiálních internetových stránek úřadu, veřejně přístupných sekundárních dat společnosti (publikace vydávané Úřadem, výroční zprávy, tiskové zprávy a publikované rozhovory s vedením Úřadu). První část teoretické práce byla zaměřena na vývoj a charakteristiku antimonopolního úřadu v České republice. Byla vyzdvížena podstata a význam hospodářské soutěže, legislativa v ČR a rozdělení hospodářské soutěže na tři části – spojování soutěžitelů, zneužívání dominantního postavení a dohody narušující soutěž. Druhá kapitola byla zaměřena na jednotlivé orgány hospodářské soutěže v Evropské unii. V analytické části bylo využito komparativní metody a metody deskripce. Údaje potřebné pro analýzy prováděné v praktické části byly čerpány z druhotných dat (veřejně přístupných externích sekundárních dat ÚOHS, zejména pak výroční zprávy a tiskové zprávy). Z výše uvedených zdrojů byla data zpracována ve formě tabulek, následně převedena do grafů a zhodnocena v textové podobě. Zkoumané období bylo v časovém horizontu let 2005 – 2013. Analytická část se zabývala konkrétní činností

ÚOHS a byla rozdělena do tří oblastí. Každá byla analyzována zvlášť a orientována na řešení realizace činnosti ÚOHS v jednotlivých oblastech hospodářské soutěže. Další kapitoly jsou zaměřeny na porovnání dané konkrétní oblasti v čase v rámci každé jednotlivé oblasti zvlášť. V každé ze tří oblastí byla mimo vývoj činností ve sledovaném období zkoumána i činnost při šetření tří nejvýznamnějších kauz nebo těch, které svou výší uložených pokut za porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže náležely do těch nejvyšších. Záměrem bylo určit, zda pokuta negativně (ukončení činnosti společnosti) nebo pozitivně (dále už si nedovolí společnost podvádět) ovlivnila hospodaření dané společnosti.

V analytické části byly též stanoveny výzkumné otázky, které byly položeny ÚOHS s prosbou o zodpovězení. Zvolené dvě výzkumné otázky: 1) Obecným trendem je, že udělované pokuty by měly mít výchovný efekt, nikoliv však likvidační charakter. Bývá pokuta spíše výchovná, nebo měla na subjekt i likvidační dopad? 2) Je pokuta pro daný subjekt natolik umravňující, že již nemusí ÚOHS řešit opakované nezákonné jednání, případně tentýž subjekt zkouší jiné nezákonné jednání? Výzkumné otázky pomohly k rozřešení a potvrzení východisek analytické části diplomové práce, kdy bylo zjišťováno, jaký výchovný efekt udělených pokut v realizaci činnosti ÚOHS byl ve vybraných oblastech hospodářské soutěže.

V závěru vyplynuly výchovné efekty, které měly významný vliv udělenou výší pokut na chování firem v jednotlivých oblastech hospodářské soutěže.

Aktuálním tématem ekonomiky zůstává boj tržních subjektů o dominantní postavení na trhu, kdy se podnikatelé snaží získat na trhu maximální možný podíl a profit a nebojí se při tom využít i nekalé praktiky. Jde zde především o zakázané dohody mezi obchodními partnery, zneužití dominantního postavení na trhu nebo slučování podniků. Rozhodčím se zde pak stává ÚOHS, který se snaží zajistit dodržování pravidel mezi soupeři.

Jednou z priorit ÚOHS je odhalování a stíhání kartelových dohod, které jsou horizontálními dohodami mezi soutěžiteli s cílem určit ceny nebo rozdělit trh, odběratele nebo dodávky, a jež deformují svobodné tržní prostředí a mají závažný dopad na hospodářskou soutěž. Antimonopolní úřady tak vytvořily celou řadu metod a nástrojů jak s nimi bojovat. Nejdůležitější z nich je tzv. Leniency program, na jehož základě může účastník kartelu informovat antimonopolní úřad o existenci kartelové dohody, a pokud mu poskytne a přinese potřebné důkazy k jejímu prokázání, může díky tomu Úřad odpustit

účastníkovi část nebo celou pokutu. Sankce byla tímto způsobem odpuštěna například výrobcům tzv. plynem izolovaných spínacích ústrojí (PISU). Kde ÚOHS udělil za porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže rekordní pokutu ve výši 979 221 000 Kč a společnosti, která se k účasti v kartelu přiznala a poskytla Úřadu relevantní důkazy, tak díky programu Leniency pak pokutu prominul.

Neméně důležitý je i program narovnání, který přispěl k rychlému vyřešení případu Karel Holoubek – Trade Group a.s.. Vliv institutu narovnání měl dopad na uznání odpovědnosti za nelegální jednání společnosti Karel Holoubek – Trade Group a.s., kterému byla snížena pokuta o 20 % z vyměřené částky 530 tis. Kč.

Dle analyzovaných kauz se došlo k závěru, že řada řešených případů porušení hospodářské soutěže nezávisle na tom, zda šlo o oblast zakázaných dohod, oblast zneužití dominantního postavení nebo oblast spojování soutěžitelů (Fúze a akvizice) se nepodařila prokázat a je v současnosti podán rozklad proti rozhodnutí, nebo se uzavřela pro nedostatek důkazů.

Ze stanovených výzkumných otázek, které byly zaslány na ÚOHS s prosbou o zodpovězení, bylo zjištěno, že první výzkumná otázka byla potvrzena a výše udělených pokut plní funkci preventivní a výchovnou. V kompetenci Úřadu je, aby v případě nedostatečného výchovného efektu navýšil stanovenou sankci, jež by plnila pro daného soutěžitele dostatečně odstrašující funkci. Na druhou stranu má Úřad možnost zmírnit dopad, aby výše udělené pokuty nebyla pro podnik likvidační.

V případě druhé výzkumné otázky zda je pokuta pro daný subjekt natolik umravňující, že již nemusí ÚOHS řešit opakované nezákonné jednání, se nedá říci, že by pro některé subjekty byla pokuta dostatečně vysoká a opakovaně se již nepokusily o nezákonné jednání. Pan Mgr. Martin Švanda potvrdil, že tomu tak opravdu není, a upozornil na případ Telefónica, která přestože byla pokutována, se dopustila vícekrát za sebou zneužívání dominantního postavení na trhu s poskytováním telefonních služeb aj. V případě druhé otázky se projevilo, že nejen, že není pokuta dostatečně umravňující, ale tentýž subjekt zkouší i jiné nezákonné jednání.

ÚOHS je vnímán jako spravedlivý arbitr, který se nezabývá pouze kontrolou hospodářské soutěže, ale vykazuje i činnost informační, kde napomáhá transparentnosti vlastní činnosti. Jedním z hlavních poslání Úřadu je odhalování kartelů a dohled nad dodržováním práv hospodářské soutěže. Pokuty jsou vnímány jako nástroj postihu nekalých praktik

soutěžitelů. Hlavní snahou je odhalování kartelových dohod, což v praxi není jednoduchý úkol, ale za pomoci tzv. Leniency programu bylo dosaženo značné efektivity.

Seznam knižních zdrojů

BALDWIN, Richard., WYPLOSZ, Charles. *The economics of European integration*. 2nd edition, London: McGraw-Hill, 2006. ISBN 0-07-711119-2.

BLAŽEK, Jiří. *Ekonomie, právo a hospodářská politika v českém prostředí*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 392 s. ISBN 978-80-7357-847-3.

CAMESASCA, Roger J. Van Den Bergh; Peter D. *European competition law and economics: a comparative perspective*. 2nd ed. Antwerpen [u.a.]: Intersentia, 2001. ISBN 90-509-5161-9.

FLYNN, By Peter Antonioni and Sean Masaki. *Economics for dummies*. 2nd ed. Chichester, England: John Wiley, 2011. ISBN 978-047-0973-257.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, c2011, xxii, 696 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.

KNAP, Karel. *Ochrana práv a zájmů podnikatelů v hospodářské soutěži*. Vyd. 1. Ostrava: Montanex, 1993, 151 s. ISBN 80-853-0040-0.

KUZMIAK, Matúš. *Európska hospodárska súťaž - teoretický rámec a jej zneužívanie vo svetle rozhodovacej praxe*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, 79 s. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-808-7255-476.

MACÁKOVÁ, Libuše. *Mikroekonomie: základní kurs*. 8. aktualiz. vyd. Slaný: Melandrium, 2003, 275 s. ISBN 80-861-7538-3.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*. Vyd. 1. Překlad Stanislav Šaroch. Praha: NS Svoboda, 2007, 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.

ŠREIN, Zdeněk. *Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie*. Přepřacované vydání, Ústí nad Labem: FSE UJEP, 2008, 298 s. ISBN 978-80-7414-077-8.

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže: historie, fakta, svědectví. Brno: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, 2008, 159 s. ISBN 978-802-5422-427.